

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PAOLO MENGOLZI
της 30ής Απριλίου 2014¹

Υπόθεση C-338/13

Marjan Noorzia

[αίτηση του Verwaltungsgerichtshof (Αυστρία)]

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

«Δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως — Οδηγία 2003/86/ΕΚ — Άρθρο 4, παράγραφος 5 —
Εθνική ρύθμιση ορίζουσα ότι ο συντηρών και ο/η σύζυγος πρέπει να έχουν συμπληρώσει την ηλικία
των είκοσι ενός ετών πριν από την υποβολή αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση»

1. «Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων». Τούτο αναφέρει το άρθρο 16, παράγραφος 2, της Οικουμενικής Διακηρύξεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου².

2. Με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το αυστριακό Verwaltungsgerichtshof, το Δικαστήριο καλείται για πρώτη φορά να λάβει θέση επί ενός κανόνα που περιέχεται στην οδηγία 2003/86/ΕΚ³, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως, ο οποίος αποβλέπει ειδικά στην αποτροπή των εξαναγκαστικών γάμων, δηλαδή των γάμων που συνάπτονται χωρίς την ελεύθερη και πλήρη συναίνεση τουλάχιστον του ενός συζύγου, επειδή υποβλήθηκε σε μορφές σωματικού ή ψυχολογικού καταναγκασμού, όπως, για παράδειγμα, απειλές ή άλλες μορφές συναισθηματικής ή, στις σοβαρότερες περιπτώσεις, σωματικής κακοποίησης⁴.

3. Το φαινόμενο των εξαναγκαστικών γάμων είναι μια υπόγεια πρακτική στην Ευρώπη, αλλά όχι αμελητέας εκτάσεως⁵. Ακριβώς για να περιοριστεί αυτό το φαινόμενο το οποίο οδηγεί σε ειδικές προσβολές των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων, και ιδίως των γυναικών, εισήχθη στην οδηγία 2003/86 ο κανόνας του οποίου την ερμηνεία ο εθνικός δικαστής ζητεί από το Δικαστήριο.

4. Όπως όμως θα δούμε στη συνέχεια, στην παρούσα υπόθεση η θεμιτή επιδίωξη του σκοπού αυτού πρέπει να σταθμιστεί με τις επιταγές που απορρέουν από το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής των ζευγαριών που έχουν συνάψει γνήσιο γάμο.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

2 — Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που υιοθετήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1948 με το ψήφισμα 217 Α (III) από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Βλ., επίσης, άρθρο 23, παράγραφος 2, του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, με όμοια διατύπωση.

3 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως (ΕΕ L 251, σ. 12).

4 — Οι εξαναγκαστικοί γάμοι μπορούν να διακριθούν από τους προσυμφωνημένους γάμους, στους οποίους οι οικογένειες των μελλονύμφων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συμφωνία του γάμου, αλλά η τελική επιλογή ως προς τη σύναψή του ανήκει στο ζευγάρι. Ωστόσο, συχνά η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσυμφωνημένου και εξαναγκαστικού γάμου είναι δυσδιάκριτη.

5 — Από τις απαντήσεις της πλειοψηφίας των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο της γενομένης το 2012 δημόσιας διαβουλεύσεως σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως (βλ. http://ec.europa.eu/dgs/home_affairs/what_is_new/public_consultation/2012/consulting_0023_en.htm), προκύπτει ότι ελάχιστα στατιστικά στοιχεία υπάρχουν για την έκταση του φαινομένου των εξαναγκαστικών γάμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνες που διεξήχθησαν, π.χ., στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι καταγγελίες περιπτώσεων συνάψεως εξαναγκασμένου γάμου το 2009 υπολογίζονται μεταξύ 5 000 και 8 000 μόνο στο εν λόγω κράτος μέλος. Όσο για τη Γερμανία, το 2008 καταγράφηκαν πάνω από 3 400 περιπτώσεις.

I – Το νομικό πλαίσιο

A — Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου

5. Κατά το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ)⁶, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής»:

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελή μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

B — Το δίκαιο της Ένωσης

6. Κατά το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), το οποίο επιγράφεται «Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής»:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»

7. Η οδηγία 2003/86 καθορίζει τις προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης που έχουν οι υπήκοοι τρίτων κρατών που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος των κρατών μελών. Κατά τη δεύτερη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία αυτή σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, και ειδικότερα το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής που κατοχυρώνεται με πολλές πράξεις διεθνούς δικαίου, και μεταξύ αυτών, ειδικότερα, με τα προαναφερθέντα άρθρα 8 της ΕΣΔΑ και 7 του Χάρτη.

8. Το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τον κύκλο των προσώπων, μελών της οικογένειας του συντηρούντος, τα οποία δύνανται να λάβουν άδεια διαμονής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση. Κατά την παράγραφο 1, στοιχείο α', του άρθρου αυτού, στα πρόσωπα αυτά περιλαμβάνεται ο/η σύζυγος του συντηρούντος.

9. Η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου 4 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα εξής:

«Για την καλύτερη ενσωμάτωση και για την αποφυγή τέλεσης εξαναγκαστικών γάμων, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τον συντηρούντα και τον/τη σύζυγό του να έχουν συμπληρώσει ελάχιστη ηλικία, και κατά ανώτατο όριο την ηλικία των 21 ετών, πριν τους δοθεί η δυνατότητα να επανενωθούν μαζί του/της.»

6 — Σύμβαση που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.

Γ — Το εθνικό δίκαιο

10. Ο Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz (αυστριακός νόμος περί της εγκαταστάσεως και διαμονής των αλλοδαπών)⁷ ορίζει ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, οι αρμόδιες αυστριακές αρχές χορηγούν άδεια διαμονής σε μέλη της οικογένειας υπηκόων τρίτων κρατών. Κατά το άρθρο 2 του Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz, για τους σκοπούς του εν λόγω νόμου, μέλος της οικογένειας είναι «ο/η σύζυγος [...] και, ομοίως, ο/η καταχωρισμένος/η σύντροφος· οι σύζυγοι και οι καταχωρισμένοι σύντροφοι πρέπει να έχουν συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους κατά την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως [...]».

II – Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου και το προδικαστικό ερώτημα

11. Η M. Noorzia, προσφεύγουσα της κύριας δίκης, είναι Αφγανή υπήκοος, γεννηθείσα την 1η Ιανουαρίου 1989.

12. Στις 3 Σεπτεμβρίου 2010, η M. Noorzia κατέθεσε στην πρεσβεία της Αυστρίας στο Ισλαμαμπάντ (Πακιστάν) αίτηση άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγό της, γεννηθέντα την 1η Ιανουαρίου 1990, επίσης Αφγανό υπήκοο και κάτοικο Αυστρίας.

13. Με απόφαση της 9ης Μαρτίου 2011, η Bundesministerin für Inneres (Υπουργός Εσωτερικών), καθής της κύριας δίκης, απέρριψε την αίτηση οικογενειακής επανενώσεως. Στην απόφασή της, η αυστριακή διοίκηση αιτιολόγησε την απόρριψη της αιτήσεως εκθέτοντας ότι, μολονότι ο σύζυγος της M. Noorzia είχε πράγματι συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του πριν από την έκδοση της αποφάσεως περί απορρίψεως της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, κατά την αυστριακή νομοθεσία το κρίσιμο χρονικό σημείο για τον έλεγχο του ορίου ηλικίας είναι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως και όχι εκδόσεως της αποφάσεως. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι ο σύζυγος δεν είχε συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση, δεν πληρούνταν μια ειδική προϋπόθεση για τη νομότυπη υποβολή της αιτήσεως.

14. Η M. Noorzia άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής αποφάσεως και το αιτούν δικαστήριο επελήφθη της υποθέσεως.

15. Το εν λόγω δικαστήριο σημειώνει, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 δεν διευκρινίζει αν το κρίσιμο χρονικό σημείο, προκειμένου να καθοριστεί το προβλεπόμενο στο εν λόγω άρθρο όριο ηλικίας που τα κράτη μέλη δύνανται να ορίσουν για να μπορέσει να λάβει χώρα η επανένωση, είναι το χρονικό σημείο εκδόσεως της αποφάσεως της αρχής ή το χρονικό σημείο της πραγματικής εισόδου στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους, ή ακόμη άλλο χρονικό σημείο. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί επίσης ότι ο Αυστριακός νομοθέτης έχει ορίσει ρητώς ότι το ηλικιακό όριο των είκοσι ενός ετών αποτελεί τυπική προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση, ότι η εν λόγω προϋπόθεση πρέπει να πληρούται κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως επανενώσεως και ότι η μη τήρηση της προϋποθέσεως αυτής συνεπάγεται την απόρριψη της αιτήσεως, χωρίς να είναι δυνατή κανενός είδους «θεραπεία» ως αποτέλεσμα της συμπληρώσεως της σχετικής ηλικίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

16. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο θέτει ζήτημα συμβατότητας της επίμαχης αυστριακής ρυθμίσεως με τη διάταξη του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86. Το εν λόγω δικαστήριο θεωρεί ότι δύο εναλλακτικές ερμηνείες της εν λόγω διατάξεως είναι δυνατές. Αφενός, η διατύπωση της διατάξεως αυτής θα μπορούσε να οδηγήσει στην ερμηνεία ότι το κρίσιμο χρονικό σημείο για τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας που προβλέπεται στην εν λόγω διάταξη πρέπει να είναι

⁷ — BGBl. I, 100/2005, όπως τροποποιήθηκε και δημοσιεύθηκε στο BGBl. I, 111/2010.

το χρονικό σημείο χορηγήσεως της άδειας από την αρμόδια αρχή και όχι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως. Αν η διάταξη της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, τότε, κατά το αιτούν δικαστήριο, η αυστριακή ρύθμιση ενδέχεται να είναι ασύμβατη με την οδηγία 2003/86. Αφετέρου όμως, κατά το αιτούν δικαστήριο, ανάλυση της *ratio* της επίμαχης διατάξεως δύναται να οδηγήσει σε διαφορετική ερμηνεία, η οποία θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια τη συμβατότητα της εθνικής ρυθμίσεως με την οδηγία.

17. Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών, το αιτούν δικαστήριο, με απόφαση της 29ης Μαΐου 2013, έκρινε αναγκαίο να αναστείλει τη διαδικασία προκειμένου να θέσει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μήπως το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 [...] αντιτίθεται σε ρύθμιση ορίζουσα ότι οι σύζυγοι και οι καταχωρισμένοι σύντροφοι, για να μπορέσουν να θεωρηθούν μέλη της οικογένειας επιλέξιμα για επανένωση, πρέπει να έχουν ήδη συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους στο χρονικό σημείο καταθέσεως της σχετικής αιτήσεως;»

III – Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

18. Η απόφαση περί παραπομπής περιήλθε στη Γραμματεία στις 20 Ιουνίου 2013. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Μ. Noorzia, η Αυστριακή και η Ελληνική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή.

IV – Νομική ανάλυση

A — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

19. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως.

20. Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να σημειωθεί ότι το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως, που αναγνωρίζεται και ρυθμίζεται με την οδηγία 2003/86, αποτελεί ειδική έκφανση του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, το οποίο, με τη σειρά του, αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 7 του Χάρτη και, ως τέτοιο, προστατεύεται στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸.

21. Η άμεση σχέση μεταξύ του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής και του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως αναγνωρίζεται ειδικά από την οδηγία 2003/86 στη δεύτερη αιτιολογική της σκέψη, που προαναφέρθηκε στο σημείο 7 των προτάσεων μου.

22. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ρητώς ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2003/86 πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και, ειδικότερα, του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, όπως κατοχυρώνεται τόσο στην ΕΣΔΑ όσο και στον Χάρτη⁹.

8 — Απόφαση Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

9 — Απόφαση Chakroun (C-578/03, EU:C:2010:117, σκέψη 44).

23. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι η οδηγία 2003/86, και ειδικότερα το άρθρο της 4, παράγραφος 1, επιβάλλει στα κράτη μέλη συγκεκριμένες θετικές υποχρεώσεις, στις οποίες αντιστοιχούν σαφώς καθορισμένα δικαιώματα, υποχρεώνοντας τα κράτη αυτά, στις περιπτώσεις που ορίζει η οδηγία, να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση ορισμένων μελών της οικογένειας του συντηρούντος, χωρίς να μπορούν να ασκήσουν τη διακριτική τους ευχέρεια¹⁰.

24. Υπό το πρίσμα αυτό, από τη νομολογία προκύπτει ότι ο γενικός κανόνας είναι ότι επιτρέπεται η οικογενειακή επανένωση και ότι, επομένως, η αναγνωριζόμενη στα κράτη μέλη από την οδηγία 2003/86 δυνατότητα να θέτουν προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης πρέπει να γίνεται το αντικείμενο αυστηρής ερμηνείας¹¹.

25. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ενδεχόμενη διακριτική ευχέρεια που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη από τις διατάξεις της οδηγίας 2003/86 πρέπει να ασκείται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μη θίγεται ούτε ο σκοπός της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στην προώθηση της οικογενειακής επανένωσης, ούτε η αποτελεσματικότητά της¹².

26. Εξάλλου, κατά το Δικαστήριο, από το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/86, το οποίο ορίζει ότι, σε περίπτωση απορρίψεως αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης, «[τ]α κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τον χαρακτήρα και τη σταθερότητα των οικογενειακών δεσμών του προσώπου και τη διάρκεια διαμονής του στο κράτος μέλος καθώς και την ύπαρξη οικογενειακών, πολιτιστικών και κοινωνικών δεσμών με τη χώρα καταγωγής του», προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εξετάζουν εξατομικευμένα τις αιτήσεις οικογενειακής επανένωσης¹³.

27. Ακριβώς υπό το πρίσμα των πιο πάνω αρχών που διατυπώνονται στη νομολογία πρέπει να δοθεί απάντηση στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υποβλήθηκε από το αιτούν δικαστήριο.

B — Επί του προδικαστικού ερωτήματος

28. Με το προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινίσει το Δικαστήριο αν το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ορίζουσα ότι το κατώτατο όριο ηλικίας που, κατά την εν λόγω διάταξη, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τον συντηρούντα και τον/τη σύζυγό του, πριν μπορέσει να λάβει χώρα επανένωσή τους, πρέπει οπωσδήποτε να έχει συμπληρωθεί από κάθε έναν από αυτούς κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση.

29. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ανάγεται, αφενός, στο ότι το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 δεν αναφέρει ρητώς το χρονικό σημείο στο οποίο ο συντηρών και ο/η σύζυγός του πρέπει να έχουν συμπληρώσει το όριο ηλικίας που προβλέπεται στο άρθρο αυτό και, αφετέρου, στο ότι, σύμφωνα με την αυστριακή ρύθμιση για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής, οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν να απορρίψουν αίτηση που υποβλήθηκε πριν ο ένας ή και οι δύο ενδιαφερόμενοι συμπληρώσουν αυτό το όριο ηλικίας, ακόμη και αν αμφότεροι το έχουν συμπληρώσει κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως σχετικά με την αίτηση για οικογενειακή επανένωση.

30. Έτσι, το ερώτημα που τέθηκε από το αιτούν δικαστήριο συνεπάγεται ότι πρέπει να διευκρινιστεί το χρονικό σημείο στο οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, πρέπει να έχει συμπληρωθεί το μη δυνάμενο να υπερβεί τα είκοσι ένα έτη κατώτατο όριο ηλικίας που προβλέπεται στο άρθρο αυτό. Ως εκ τούτου, απαιτείται ερμηνεία της διατάξεως αυτής.

10 — Αποφάσεις Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (EU:C:2006:429, σκέψη 60) και Chakroun (EU:C:2010:117, σκέψη 41).

11 — Αποφάσεις Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (EU:C:2006:429, σκέψη 60) και Chakroun (EU:C:2010:117, σκέψη 41). Βλ., στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά την εξουσία που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, αρχή και στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86, σκέψη 43 της αποφάσεως Chakroun.

12 — Απόφαση Chakroun (EU:C:2010:117, σκέψη 43).

13 — Απόφαση Chakroun (EU:C:2010:117, σκέψη 48).

1. Επί της ερμηνείας του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86

31. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο της και οι σκοποί της ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί μέρος¹⁴. Επομένως, πρέπει να γίνει γραμματική, τελολογική και συστηματική ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86.

α) Γραμματική ερμηνεία

32. Στην απόφασή του περί παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο θεωρεί ότι από αυτό τούτο το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 είναι σαφές ότι η διάταξη αυτή πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να έχει συμπληρωθεί το προβλεπόμενο στην εν λόγω διάταξη όριο ηλικίας είναι το χρονικό σημείο χορηγήσεως της άδειας διαμονής από την αρμόδια αρχή και όχι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση.

33. Συμμερίζομαι την ανάλυση του αιτούντος δικαστηρίου ότι το γράμμα της επίμαχης διατάξεως συνηγορεί υπέρ της ερμηνείας ότι το κρίσιμο χρονικό σημείο για τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας δεν μπορεί να είναι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση.

34. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, παρέχοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιβάλουν τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας «πριν [¹⁵] δοθεί [στον συντηρούντα και τον/την σύζυγό του] η δυνατότητα να επανενωθούν μαζί του/της», προϋποθέτει ότι το όριο αυτό πρέπει να έχει συμπληρωθεί κατά τον χρόνο κατά τον οποίο παρέχεται η δυνατότητα επανένωσης, δηλαδή κατά τον χρόνο αποδοχής από την αρμόδια αρχή της αιτήσεως άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση. Πράγματι, η επανένωση δύναται να λάβει χώρα μόνον από το χρονικό σημείο στο οποίο γίνεται δεκτή η αίτηση και όχι νωρίτερα.

35. Η γραμματική αυτή ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, στην απόδοση της διατάξεως αυτής στα ιταλικά, επιβεβαιώνεται από τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις της ίδιας διατάξεως. Πράγματι, επίσης οι αποδόσεις της επίμαχης διατάξεως στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα γερμανικά και στα ισπανικά αναφέρουν το γεγονός ότι η *συμπλήρωση* του ορίου ηλικίας πρέπει να έχει επέλθει πριν *μπορέσει να λάβει χώρα η επανένωση*¹⁶ και όχι πριν από την υποβολή της αιτήσεως¹⁷. Έτσι, η εν λόγω αναφορά της δυνατότητας¹⁸ πραγματοποιήσεως της οικογενειακής επανένωσης αποδεικνύει ότι το κρίσιμο χρονικό σημείο είναι το χρονικό σημείο αποδοχής της αιτήσεως.

36. Κατά συνέπεια, η γραμματική ερμηνεία του κανόνα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το χρονικό σημείο στο οποίο ο συντηρών και ο/η σύζυγός του πρέπει να έχουν συμπληρώσει την ελάχιστη ηλικία όσον αφορά την επίμαχη διάταξη είναι το χρονικό σημείο στο οποίο ο/η σύζυγος μπορεί να επανενωθεί με τον συντηρούντα. Επομένως, το χρονικό αυτό σημείο δεν μπορεί να συμπίπτει με εκείνο της υποβολής της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση, επειδή, όπως άλλωστε εκτίθεται από το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, στο χρονικό αυτό σημείο ακόμα δεν μπορεί να λάβει χώρα επανένωση, δεδομένου ότι εκκρεμεί η αναγκαία ανάλυση, από την αρμόδια διοικητική αρχή, ως προς το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις να επιτραπεί η οικογενειακή επανένωση.

14 — Απόφαση Koushkaki (C-84/12, EU:C:2013:862, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

15 — Στην απόδοση της διατάξεως στα ιταλικά, χρησιμοποιείται ο όρος «perché» ο οποίος έχει την έννοια του «για να».

16 — Έτσι, η απόδοση του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 στα γαλλικά αναφέρει ότι «le regroupant et son conjoint aient atteint un âge minimal [...] avant que le conjoint ne puisse rejoindre le regroupant»· η απόδοση στα αγγλικά αναφέρει ότι «the sponsor and his/her spouse [...] be of a minimum age [...] before the spouse is able to join him/her»· η απόδοση στα γερμανικά αναφέρει ότι «der Zusammenführende und sein Ehegatte ein Mindestalter erreicht haben müssen [...] bevor der Ehegatte dem Zusammenführenden nachreisen darf»· η απόδοση στα ισπανικά αναφέρει ότι «el reagrupante y su cónyuge hayan alcanzado una edad mínima [...] antes de que el cónyuge pueda reunirse con el reagrupante» (η υπογράμμιση δική μου).

17 — Βλ όμως παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου. Βλ. σημεία 53 και 54 των προτάσεών μου.

18 — Στα γαλλικά «puisse rejoindre», στα αγγλικά «able to join», στα γερμανικά «nachreisen darf», στα ισπανικά «pueda reunirse».

β) Τελολογική ερμηνεία

37. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί όμως ότι η τελολογική ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφορετικό αποτέλεσμα.

38. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό θεωρεί ότι πιο κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού αποτροπής των εξαναγκαστικών γάμων θα ήταν ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 υπό την έννοια ότι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να έχει συμπληρωθεί το προβλεπόμενο στο εν λόγω άρθρο όριο ηλικίας πρέπει να είναι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση. Πράγματι, το εθνικό δικαστήριο θεωρεί ότι, αν επιτραπεί οι σύζυγοι να είναι ηλικίας κάτω των είκοσι ενός ετών κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως, ο κίνδυνος συνάψεως εξαναγκαστικών γάμων θα είναι πιο μεγάλος απ' ό,τι αν τούτο δεν είναι δυνατόν.

39. Η Αυστριακή και η Ελληνική Κυβέρνηση συμμερίζονται την προσέγγιση αυτή και υποστηρίζουν ότι ερμηνεία της επίμαχης διατάξεως υπό την έννοια ότι θα πρέπει να απαιτείται η συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους ήδη κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως όχι μόνο θα υπηρετούσε καλύτερα τον σκοπό αποτροπής των εξαναγκαστικών γάμων, αλλά και θα διασφάλιζε την τήρηση τόσο της αρχής της ίσης μεταχείρισεως —δεδομένου ότι θα είχαν την ίδια μεταχείριση όλοι οι αιτούντες που από ηλικιακής απόψεως βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, με αποτέλεσμα να είναι άνευ σημασίας η συμπλήρωση του ορίου ηλικίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας— όσο και της αρχής της ασφάλειας δικαίου, δεδομένου ότι θα προστάτευε τους αιτούντες από κάθε πιθανή δυσμενή μεταχείριση εκ μέρους των αρμοδίων αρχών.

40. Πάντως, δεν χωρεί αμφιβολία ως προς το ότι η ratio της θεσπίσεως, μέσω του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, της δυνατότητας να προβλεφθεί ελάχιστη ηλικία είναι η αποφυγή των εξαναγκαστικών γάμων. Συναφώς, θεωρώ πιθανό ότι, εν γένει, το γεγονός ότι κάποιος έχει μεγαλύτερη ηλικία μπορεί να συνεπάγεται υψηλότερο επίπεδο ωριμότητας το οποίο, θεωρητικά, μπορεί να βοηθήσει τον ενδιαφερόμενο να αντισταθεί στις πιέσεις που του ασκούνται για τη σύναψη εξαναγκαστικού γάμου και, ενδεχομένως, να τον παρακινήσει να αναζητήσει βοήθεια.

41. Παρά ταύτα, θεωρώ ότι ανάλυση έχουσα σκοπό να βεβαιώσει αν όντως συμβαίνει κάτι τέτοιο πρέπει οπωσδήποτε να εξετασθεί με γνώμονα τις περιστάσεις που υπάρχουν σε κάθε συγκεκριμένη κατάσταση. Επίσης, δεν μπορώ να μη σημειώσω ότι στην ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών έχουν εκφραστεί αμφιβολίες ως προς τον πραγματικό αντίκτυπο που έχει για την αποτροπή των εξαναγκαστικών γάμων η πρόβλεψη ορίου ηλικίας προκειμένου να επιτραπεί η οικογενειακή επανένωση¹⁹.

42. Πάντως, αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι η πρόβλεψη ορίου ηλικίας για την οικογενειακή επανένωση έχει άμεσο αντίκτυπο στην άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως από οικογένειες νεαρών ζευγαριών, των οποίων ο γάμος είναι γνήσιος και όχι εξαναγκαστικός. Πράγματι, κανόνας όπως η επίμαχος εθνικός κανόνας, ο οποίος σύμφωνα με την οδηγία 2003/86 εξαρτά αδιακρίτως και χωρίς εξατομικευμένη ανάλυση την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως από τη συμπλήρωση ορισμένης ηλικίας, εμποδίζει την άσκηση του δικαιώματος αυτού από εκείνους που έχουν συνάψει αληθινό και γνήσιο γάμο, αλλά δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει το προβλεπόμενο στην εν λόγω διάταξη όριο ηλικίας.

19 — Πράγματι, ορισμένοι εκπρόσωποι της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών που έλαβαν μέρος στη δημόσια διαβούλευση σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως, η οποία οργανώθηκε από την Επιτροπή και προαναφέρθηκε στην υποσημείωση 5, έχουν τονίσει την έλλειψη στοιχείων σχετικά με την αποτελεσματικότητα, ως προς την αποτροπή των εξαναγκαστικών γάμων, της προβλέψεως ελάχιστου ορίου ηλικίας για την οικογενειακή επανένωση, θέτοντας υπό έντονη αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητά της.

43. Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι, κατά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, ο σκοπός του περιορισμού των εξαναγκαστικών γάμων, μολονότι θεμιτός και ενδεδειγμένος, θα πρέπει να σταθμίζεται με το δικαίωμα των ζευγαριών που έχουν συνάψει γνήσιο γάμο να ασκήσουν το δικαίωμά τους οικογενειακής επανένωσης, το οποίο απορρέει ευθέως από το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής τους ζωής που κατοχυρώνεται με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ²⁰ και το άρθρο 7 του Χάρτη²¹.

44. Επιπλέον, από τη νομολογία που προαναφέρθηκε στα σημεία 24 και 25 των προτάσεων μου προκύπτει, αφενός, ότι, στο σύστημα που θεσπίστηκε με την οδηγία 2003/86, ο γενικός κανόνας είναι ότι επιτρέπεται η οικογενειακή επανένωση και ότι, επομένως, οι προϋποθέσεις που τα κράτη μέλη δύνανται να επιβάλλουν για την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος επανένωσης πρέπει να γίνονται το αντικείμενο αυστηρής ερμηνείας και, αφετέρου, ότι η ίδια η οδηγία πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τον γενικό σκοπό της —που είναι η προώθηση και όχι η παρεμπόδιση της οικογενειακής επανένωσης— και κατά τέτοιον τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά της.

45. Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών, θεωρώ ότι ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 επιβάλλουσα να αναμένεται η συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους ηλικίας για την υποβολή αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση συνάδει λιγότερο με τους σκοπούς της οδηγίας απ' ό,τι ερμηνεία του ίδιου κανόνα επιτρέπουσα, αντιθέτως, την υποβολή της αιτήσεως πριν από τη συμπλήρωση του ορίου αυτού και την απόκτηση άδειας διαμονής στην περίπτωση που το εν λόγω όριο έχει συμπληρωθεί κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της διοικήσεως επί της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση.

46. Πράγματι, η δεύτερη αυτή ερμηνεία, ενώ διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της διατάξεως που σκοπό έχει την αποτροπή των εξαναγκαστικών γάμων, βαίνει *υπέρ* της οικογενειακής επανένωσης, αποφευγομένης μιας τυπολατρικής ερμηνείας του κανόνα η οποία θα εμπόδιζε την εφαρμογή του.

47. Υπό το πρίσμα αυτό, νομίζω ότι πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα της Αυστριακής και της Ελληνικής Κυβερνήσεως που αφορούν, αντιστοίχως, την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Πράγματι, το να επιτρέπεται η συμπλήρωση του ορίου ηλικίας επίσης μετά την κατάθεση της αιτήσεως, κατά την άποψή μου, δεν μπορεί να προκαλέσει δυσμενείς διακρίσεις ούτε να δημιουργήσει νομική αβεβαιότητα. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/86, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να λάβουν απόφαση επί της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση «μόλις καταστεί δυνατόν και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός εννέα μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης». Επομένως, η πρόβλεψη τέτοιας προθεσμίας για την εξέταση της αιτήσεως αίρει οποιαδήποτε νομική αβεβαιότητα.

48. Τέλος, πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 ρητώς θέτει έναν άλλο σκοπό για τον οποίο παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να θεσπίσουν όριο ηλικίας για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, δηλαδή τον σκοπό να διασφαλιστεί καλύτερη ενσωμάτωση. Εν προκειμένω, θα σημειώσω όμως ότι ούτε το αιτούν δικαστήριο ούτε οι ενδιαφερόμενοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο έλαβαν θέση επ' αυτού. Τούτο ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι, στο πλαίσιο του επίμαχου κανόνα, ο σκοπός αυτός θεωρείται δευτερεύων σε σχέση με τον σκοπό αποτροπής των εξαναγκαστικών γάμων.

20 — Το Δικαστήριο, στην απόφαση *Akrich* (C-109/01, EU:C:2003:491, σκέψη 58), αναγνώρισε την ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη το κατά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής σε περίπτωση γνήσιου γάμου.

21 — Σημαντική από την άποψη αυτή είναι η απόφαση του Supreme Court of the United Kingdom της 12ης Οκτωβρίου 2011 στην υπόθεση *Quila* [2001] UKSC 45, με την οποία το εν λόγω δικαστήριο έκρινε παράνομο το μέτρο αυξήσεως, στο Ηνωμένο Βασίλειο, του ορίου ηλικίας για οικογενειακή επανένωση από τα δεκαοκτώ στα είκοσι ένα έτη ως μέσο για την καταπολέμηση των εξαναγκαστικών γάμων, θεωρώντας το εν λόγω μέτρο δυσανάλογη επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Το Supreme Court έκρινε στην ουσία ότι ο σκοπός αποτροπής των εξαναγκαστικών γάμων είναι θεμιτός, αλλά ότι το μέτρο δεν ήταν αναλογικό, ελλείψει επαρκών αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την αποτελεσματικότητά του, και λαμβανομένου υπόψη του ότι ήταν προφανές ότι το μέτρο αυτό είχε αντίκτυπο στο δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης των ζευγαριών των οποίων ο γάμος δεν είναι εξαναγκαστικός.

49. Ανεξαρτήτως αυτού, θα σημειώσω συναφώς ότι η ιδέα να τεθεί ένας τέτοιος σκοπός φαίνεται να ήταν ότι η ενσωμάτωση στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής του/της συζύγου του συντηρούντος μπορεί να είναι απλούστερη αν ο/η σύζυγος έχει υψηλότερο επίπεδο ωριμότητας λόγω του ότι έχει συμπληρώσει μια ορισμένη ηλικία. Χωρίς να λάβω θέση σχετικά με αυτή την πιθανή ratio της διατάξεως, θεωρώ εν πάση περιπτώσει ότι τούτο κατ' ουδένα τρόπο θίγει το συμπέρασμα ότι η ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, κατά την οποία το όριο ηλικίας δύναται να έχει συμπληρωθεί κατά τον χρόνο κατά τον οποίο λαμβάνει χώρα η επανένωση και όχι κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, συνάδει περισσότερο με τους γενικούς σκοπούς της οδηγίας.

50. Στο πλαίσιο αυτό, θα σημειώσω ακόμη, αφενός, ότι παρατεταμένος χωρισμός μελών της οικογένειας δύναται στην πραγματικότητα να έχει αρνητικές συνέπειες για την ενσωμάτωση, επειδή ένας τέτοιος χωρισμός μπορεί να χαλαρώσει τους οικογενειακούς δεσμούς. Αφετέρου, και σε κάθε περίπτωση, η αξιολόγηση της οφειλόμενης στην ηλικία δυνατότητας ενσωματώσεως του/της συζύγου του συντηρούντος δεν μπορεί να θέσει κατά μέρος μια κατά περίπτωση ανάλυση, όπως αυτή που απαιτείται από το άρθρο 17 της οδηγίας υπό το πρίσμα της νομολογίας που προαναφέρθηκε στο σημείο 26 των προτάσεών μου.

γ) Συστηματική ερμηνεία

51. Η ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, η οποία απορρέει από τη γραμματική και τελολογική ερμηνεία που αναπτύχθηκε στα προηγούμενα σημεία των προτάσεών μου, κατά την άποψή μου επιρρωννύεται από τη συστηματική ερμηνεία της διατάξεως αυτής.

52. Πράγματι, πρέπει κατ' αρχάς να σημειωθεί ότι από ανάγνωση ολόκληρης της επίμαχης οδηγίας προκύπτει ότι, όταν ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να αναφερθεί στον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, το έπραξε με ρητό τρόπο.

53. Ένα πρώτο παράδειγμα αποτελεί εν προκειμένω η παράγραφος 6 του άρθρου 4 της οδηγίας 2003/86, δηλαδή η παράγραφος που έπεται εκείνης στην οποία περιέχεται ο κανόνας που αποτελεί το αντικείμενο ερμηνείας στην παρούσα υπόθεση. Η διάταξη αυτή, μεταξύ άλλων, παρέχει και αυτή στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θέτουν όριο ηλικίας, μολονότι ανώτατο και όχι κατώτατο, όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης. Στην εν λόγω παράγραφο, ο νομοθέτης της Ένωσης όρισε ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, «τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν ότι οι αιτήσεις για οικογενειακή επανένωση ανηλίκων τέκνων *πρέπει να υποβάλλονται πριν* από την ηλικία των δεκαπέντε ετών»²².

54. Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι, στην παράγραφο αυτή, σε αντίθεση με αυτό που έγινε στην προηγούμενη παράγραφο η οποία αποτελεί το αντικείμενο ερμηνείας στην παρούσα υπόθεση, ο νομοθέτης της Ένωσης ρητώς όρισε ότι το εκεί προβλεπόμενο όριο ηλικίας πρέπει να έχει συμπληρωθεί πριν από την υποβολή της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση.

55. Στο ίδιο πνεύμα, στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, όταν όρισε ότι τα κράτη μέλη δύναται να απαιτούν από το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να αποδείξει σειρά προϋποθέσεων σχετικά με τον συντηρούντα, ο νομοθέτης είπε ρητώς: «Κατά την υποβολή της αίτησης οικογενειακής επανένωσης».

22 — Η υπογράμμιση δική μου.

56. Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι, αν ο νομοθέτης της Ένωσης ήθελε το κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 όριο ηλικίας να έχει συμπληρωθεί κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, θα το είχε πει ειδικά με την ίδια διάταξη. Εφόσον δεν το έπραξε, πρέπει να προτιμηθεί η ερμηνεία ότι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να έχει συμπληρωθεί το όριο ηλικίας δεν συμπίπτει με το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως, αλλά συμπίπτει με το χρονικό σημείο στο οποίο δύναται να πραγματοποιηθεί η οικογενειακή επανένωση, δηλαδή με το χρονικό σημείο αποδοχής της αιτήσεως.

57. Τόσο η Αυστριακή όσο και η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι η συμπλήρωση του κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 ορίου ηλικίας αποτελεί τυπική προϋπόθεση για την υποβολή αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση. Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να συμπληρωθεί το όριο ηλικίας δύναται να συναχθεί από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86, το οποίο ορίζει ότι η αίτηση για οικογενειακή επανένωση πρέπει να συνοδεύεται με έγγραφα που αποδεικνύουν τους οικογενειακούς δεσμούς και την τήρηση των προϋποθέσεων που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας. Έτσι, κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι, μεταξύ των εγγράφων που πρέπει να προσκομίσει στη διοίκηση ο αιτών, πρέπει να περιλαμβάνεται το αποδεικτικό της συμπλήρωσής του κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 ορίου ηλικίας.

58. Στο πλαίσιο αυτό, θα παρατηρήσω όμως ότι από ουδεμία διάταξη της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι η συμπλήρωση του κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 ορίου ηλικίας αποτελεί τυπική προϋπόθεση για την υποβολή της αιτήσεως. Ειδικότερα, δεν βλέπω πώς αυτό θα μπορούσε να συναχθεί αναγκαστικά από τη διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86, κατά την οποία η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται με αποδεικτικά της τήρησης των προϋποθέσεων του άρθρου 4. Πράγματι, η διάταξη αυτή, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, δύναται —και κατά την άποψή μου πρέπει— να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται με την απόδειξη ότι το όριο ηλικίας θα έχει συμπληρωθεί στο χρονικό σημείο που θα λάβει χώρα η επανένωση.

59. Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ακόμη ότι το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86, στο μέτρο που δεν ορίζει ρητώς το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να έχει συμπληρωθεί το όριο ηλικίας, αφήνει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια, η οποία, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, επιτρέπει σε αυτά να το καθορίσουν όπως θεωρούν καλύτερο.

60. Στο πλαίσιο αυτό, θα σημειώσω, αφενός, ότι από τις εκτιμήσεις που διατυπώθηκαν στα σημεία 33 έως 36 των προτάσεών μου συνάγεται ότι, στην πραγματικότητα, από το γράμμα του επίμαχου κανόνα προκύπτει ότι ο κανόνας αυτός λέγει ότι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να έχει συμπληρωθεί το όριο ηλικίας είναι το χρονικό σημείο στο οποίο δύναται να λάβει χώρα η επανένωση, πράγμα που αποκλείει ότι είναι το χρονικό σημείο υποβολής της αιτήσεως.

61. Αφετέρου, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η επίμαχη διάταξη αφήνει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τον καθορισμό του κρίσιμου χρονικού σημείου για τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, από τη νομολογία που προπαρατέθηκε στο σημείο 25 των προτάσεών μου προκύπτει ότι, όπου η οδηγία 2003/86 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια, η ευχέρεια αυτή δεν πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τρόπο που θίγει τον σκοπό της οδηγίας να ευνοηθεί η οικογενειακή επανένωση.

62. Πάντως, κατά την άποψή μου, κανόνας που επιτρέπει την έκδοση αποφάσεως για την απόρριψη αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως λόγω μη συμπληρώσεως, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, του ορίου ηλικίας για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως, μολονότι κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής έχει συμπληρωθεί το απαιτούμενο όριο ηλικίας, όχι μόνο δεν ευνοεί την οικογενειακή επανένωση, αλλά την εμποδίζει, και τούτο ανεξάρτητα από το γεγονός, που σημείωσε η Αυστριακή Κυβέρνηση, ότι οι σύζυγοι μπορούν στη συνέχεια να υποβάλουν εκ νέου αίτηση για οικογενειακή επανένωση.

δ) Συμπέρασμα

63. Από τη γραμματική, τελολογική και συστηματική ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι το χρονικό σημείο, ως προς το οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τον συντηρούντα και τον/τη σύζυγό του να έχουν συμπληρώσει ένα όριο ηλικίας, ίσο κατά ανώτατο όριο με τα είκοσι ένα έτη, για την άσκηση του δικαιώματός τους για οικογενειακή επανένωση είναι το χρονικό σημείο στο οποίο δύναται να λάβει χώρα η επανένωση αυτή. Κατά συνέπεια, το χρονικό αυτό σημείο δεν μπορεί να συμπίπτει με το χρονικό σημείο στο οποίο υποβάλλεται στην αρμόδια αρχή η αίτηση για οικογενειακή επανένωση. Επομένως, είναι ασύμβατη με την εν λόγω διάταξη ρύθμιση, όπως η εθνική ρύθμιση που είναι επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία εξαρτά την αποδοχή της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση από την αναγκαία συμπλήρωση του εν λόγω ορίου ηλικίας κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως και που, ως εκ τούτου, επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να απορρίψουν τέτοια αίτηση επειδή κατά την υποβολή της δεν είχε συμπληρωθεί το εν λόγω όριο, έστω και αν τούτο είχε συμπληρωθεί κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως για την απόρριψη της αιτήσεως αυτής.

2. Επί του αιτήματος προς το Δικαστήριο να εξακριβώσει το κύρος του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86

64. Με τις παρατηρήσεις της, η M. Noorzia ζητεί από το Δικαστήριο να εξακριβώσει το κύρος του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86. Υποστηρίζει ότι η προϋπόθεση συμπληρώσεως του κατωτάτου ορίου ηλικίας είκοσι ενός ετών για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως, ανεξαρτήτως του αν πρέπει να πληρούται κατά την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως ή κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως με την οποία επιτρέπεται η επανένωση, δεν είναι κατάλληλη για την αποτροπή των εξαναγκαστικών γάμων.

65. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μόνο στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ορίσει το αντικείμενο των ερωτημάτων που προτίθεται να θέσει στο Δικαστήριο. Πράγματι, μόνο στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, απόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε υποθέσεως, τόσο την ανάγκη εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για να μπορέσει να εκδώσει τη δική του απόφαση όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο²³.

66. Πάντως, με την αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο σκοπό έχει μόνο να του δοθεί η ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86. Δεν δείχνει ότι έχει αμφιβολίες ως προς το κύρος της διατάξεως αυτής και δεν εκθέτει ότι τέτοιο ζήτημα τέθηκε ενώπιόν του στην κύρια δίκη.

23 — Βλ. απόφαση Brünsteiner και Autohaus Hilgert, (C-376/05 και C-377/05, EU:C:2006:753, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

67. Κατά συνέπεια, εφόσον το άρθρο 267 ΕΚ δεν συνιστά ένδικο βοήθημα παρεχόμενο στους διαδίκους εκκρεμούς διαφοράς ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο δεν δύναται να υποχρεωθεί να εκτιμήσει το κύρος του δικαίου της Ένωσης απλώς και μόνο για τον λόγο ότι ένας από τους διαδίκους αυτούς έθεσε ενώπιόν του το ζήτημα αυτό με τις γραπτές παρατηρήσεις του²⁴. Κατά συνέπεια, ανεξαρτήτως των εκτιμήσεων που διατυπώθηκαν στο σημείο 41 των προτάσεων μου, θεωρώ ότι δεν είναι αναγκαίο να εξεταστεί από το Δικαστήριο το τεθέν από την M. Noorzia ζήτημα κύρους της διατάξεως του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86.

V – Πρόταση

68. Επομένως, για τους πιο πάνω λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο προδικαστικό ερώτημα του Verwaltungsgerichtshof την εξής απάντηση:

Το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση ορίζουσα ότι το κατώτατο όριο ηλικίας που, κατά τους όρους της διατάξεως αυτής, τα κράτη μέλη δύναται να απαιτούν όσον αφορά τον συντηρούντα και τον/τη σύζυγό του για να μπορέσει να λάβει χώρα η οικογενειακή επανένωση πρέπει οπωσδήποτε να έχει συμπληρωθεί από κάθε έναν από αυτούς κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης, προκειμένου να μπορέσει να γίνει δεκτή η αίτηση αυτή.

24 — Βλ. απόφαση Brünsteiner και Autohaus Hilgert (EU:C:2006:753, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Βλ., στο ίδιο πνεύμα, επίσης απόφαση Melki και Abdeli (C-188/10 και C-189/10, EU:C:2010:363, σκέψη 63). Ειδικά όσον αφορά τον ρόλο των μερών που μετέχουν σε προδικαστική διαδικασία, βλ. σημείο 80 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέως V. Trstenjak στην υπόθεση VB Pénzügyi Lizing (C-137/08, EU:C:2010:401).